BISDOM ROTTERDAM

Inleiding bisschop Van den Hende
Over de betekenis van de begraafplaats, aula R.K. Begraafplaats en Crematorium St. Laurentius, Rotterdam
18 november 2026

Ik ben dankbaar dat u vandaag bent gekomen. Want het is in het jubileumjaar van ons bisdom, 70 jaar bisdom Rotterdam, dat we deze bijzondere bijeenkomst willen houden. Juist in de maand november, die vanouds begint met Allerzielen, waarop op heel veel begraafplaatsen ineens veel meer bezoek komt en ook in de parochies wordt gebeden voor de overledenen. Voor de overledenen van het afgelopen jaar, maar ook voor hen die al langer geleden zijn overleden, want wij houden onze dierbare gestorvenen lang in ons gebed.

Vandaag mogen we hier te gast zijn op deze begraafplaats van de heilige Laurentius, bedoeld voor alle parochies van de stad Rotterdam. In de dorpen zie je vaak dat er een kerk is met daarnaast een eigen begraafplaats. Hier in de stad, zoals in meerdere steden in het land, hebben parochies vaak een gezamenlijke begraafplaats. Daarom is Sint Laurentius ook voor heel de stad en zelfs voor mensen van daarbuiten.

Ik wil deze bijeenkomst graag plaatsen in het kader van ons jubileumjaar en de heilige Laurentius. Ik heb een beeld van hem meegenomen. Dat zet ik hier neer. Hij is de naamgever van de begraafplaats, patroon van de stad en van het bisdom. Als diaken heeft hij zich enorm ingezet voor de werken van barmhartigheid. En bij die werken van barmhartigheid hoort ook het begraven van de doden (cf Tobit 1, 17).

Tegelijkertijd is de diaken Laurentius niet alleen iemand die zich inzet voor de werken van barmhartigheid, maar ook voor het vieren van het geloof en voor het getuigen van het geloof. Je zou kunnen zeggen dat in zijn leven alle drie samenkomen. En dat is bij een begrafenis of een crematie ook zo.

Want zoals gezegd: het begraven van de doden is een werk van barmhartigheid, een diaconaal werk. We mogen daarom blij zijn dat een van onze diakens aan deze begraafplaats verbonden is: Franck Baggen. Hij zit achter in de zaal. Hij heeft als diaken van ons bisdom direct contact met deze begraafplaats en hij vormt een verbinding met het bisdom, om te benadrukken dat begraven van de doden een werk van barmhartigheid is: caritas en diaconie.

Toch is begraven niet alleen een kwestie van diaconie en caritas, een werk van barmhartigheid. Het is ook een vorm van vieren. Bij de meeste plechtigheden wordt immers gebeden voor de overledene. Er is voorafgaand aan de begrafenis vaak een eucharistieviering in de parochie of hier. Er wordt gebeden in de kapel en er is ook een ritueel van de liturgie wanneer iemand daadwerkelijk ten grave wordt gedragen.

Dus begraven is niet alleen een werk van barmhartigheid, maar ook een moment waarop je bidt en de uitvaartliturgie van de Kerk viert. Het is bovendien een vorm van getuigenis. En dan zult u misschien zeggen: hoe kan dat nu? Je begraaft iemand en je bidt samen. Wat voor getuigenis zit daarin, behalve droefheid?

Maar het getuigenis ligt in het feit dat wij als katholieken geloven in de verrijzenis. Wij geloven in het eeuwig leven. Wij geloven dat de dood op aarde niet het laatste woord heeft. Daarom willen wij iemand ook in de liturgie, bij het begraven, aanbevelen aan de Heer. Dat eeuwig leven hoort wezenlijk bij ons geloof, zo niet als het allerbelangrijkste dat wij belijden.

En zo brengt begraven, zeker op deze begraafplaats, drie belangrijke taken van de Kerk bij elkaar. Je doet een daad van liefde door iemand zorgvuldig en met eerbied te begraven. Je getuigt van je geloof als je hier ook spreekt over de verrijzenis en dat de begraafplaats niet de eindbestemming is. En ten derde is er het vieren, met gebed voor de zielenrust van de gestorvene, de Heer steeds weer aanroepen, ook in moeilijke tijden, wanneer er veel verdriet is en het gevoel van gemis zich sterk laat gelden.

Ik wil graag met u praten over het begraven van de doden als werk van barmhartigheid, als daad van geloof en ook als samen bidden. Er is sprake van dienen, leren en vieren.

Op de eerste plaats wil ik graag uit het rituaal van de uitvaartliturgie een gebedstekst voorlezen die ik al honderden malen heb gebeden bij een begrafenis, als je namelijk een overledene naar zijn of haar rustplaats brengt en het graf zegent. Dat gebed luidt als volgt:

“Laat ons bidden. Heer Jezus Christus, Gij hebt drie dagen in het graf willen rusten en daardoor het graf van allen die in U geloven geheiligd. Zo dient het niet alleen voor de begrafenis van een lichaam, maar versterkt het ook onze hoop op de verrijzenis. Doe deze dienaar of dienares, die in vrede ontslapen is, rust vinden in het graf, totdat Gij hem of haar bij de opwekking ten leven zult verlichten, want Gij zijt de verrijzenis en het leven. Moge deze mens in het licht van uw gelaat in de hemel het eeuwig leven aanschouwen. Dat vragen wij U, die leeft en heerst in de eeuwen der eeuwen.”

Een graf zegenen betekent dat je een graf niet alleen maar beschouwt als een gat in de grond, maar dat je op deze plek iemand toevertrouwt aan de aarde. Het is een mooi woord van Jezus in het evangelie, waar Hij zegt dat de graankorrel die sterft in de aarde vrucht voortbrengt (Johannes 12, 24). En wij hopen en bidden dat, wanneer iemand in de grond wordt begraven, wij ook de vrucht van de verrijzenis mogen ervaren.

Het is ook zo dat iemand in de grond begraven verbonden is met de tekst dat de Heer bij de schepping aarde nam, de mens boetseerde en de mens de levensadem in de neus blies (Genesis 2, 7). Zo is ook de aarde de stof waaruit wij genomen zijn. We zeggen dat ook op Aswoensdag wanneer we worden uitgenodigd tot bekering: “Gedenk, mens, dat gij stof zijt en tot stof zult wederkeren” (cf Genesis 3, 19).

Dit gebed begint dus met ons te herinneren aan het graf als een gezegende plaats. Niet een gat om iemand kwijt te zijn, maar een plaats waar iemand wordt toevertrouwd aan de Heer en aan de aarde.

In de tweede plaats staat er in het gebed ook dat een begrafenis van het lichaam en het graf een teken zijn van de verrijzenis. Niet alleen dat er iemand ligt die ons na aan het hart lag, maar ook dat een graf een teken is van de hoop die in ons leeft. Namelijk dat het gaat om een tijdelijke plek, omdat je je in hoop op de verrijzenis uiteindelijk mag toevertrouwen aan de Heer, die eeuwig leeft.

Daarom worden in dit gebed niet voor niets die drie dagen genoemd. U weet: Jezus stierf op vrijdag en is in de vroege ochtend van de zondag opgestaan uit de dood, op de derde dag verrezen. Een graf is dus niet zomaar een gat. Het is een gezegende plek waarin je iemand teruggeeft aan de aarde en aan de Heer toevertrouwt. Het is een plek waar je om zegen vraagt en waar je ook in geloof de verbinding legt met de verrijzenis.

Eeuwig leven is voor ons het perspectief van waaruit wij de doden begraven. Het graf is een teken van de verrijzenis, maar ook een teken dat de hoop op de verrijzenis in ons hart versterkt. Kortom, een graf is een teken van geloof als we er bidden, als we het zegenen en als we het aan God toevertrouwen.

Dit gebed heb ik vele malen gebeden. Deze pagina's in het rituaal van de uitvaartliturgie zijn daarbij vaak nat geweest, want op een begraafplaats heb je natuurlijk te maken met de elementen van storm en regen. Dan denken we: ja, dit is de kwetsbaarheid waarin de mens bidt, waarin de Kerk haar doden aan God aanbeveelt.

Maar tegelijk is er een ijzersterke hoop. Want wij zullen niet door de Heer vergeten worden. Onze namen staan geschreven in de palm van zijn hand (Jesaja 49, 16). Wij zijn bij Hem geborgen. En zelfs als wij hier op aarde iemand vergeten, als bepaalde generaties uit ons geheugen verdwijnen, is het de Heer die alle mensen naar waarde schat en kent en nooit vergeet (Jesaja 49, 15).

De doden begraven. Een werk van barmhartigheid, een daad van geloof en ook een moment om te vieren en te bidden.

Het is denk ik belangrijk dat wij dat benadrukken, zeker als je op een katholieke begraafplaats bent. Dat zij ook de sfeer ademt van dat vertrouwen op het eeuwig leven en dat zij de sfeer ademt van een verlengstuk van ons kerkelijk en gelovig leven, in het licht van Pasen.

Met eerbied begraven worden, dat klinkt misschien een beetje alsof dat hoort bij de gedragscode van de uitvaartonderneming. Maar het is altijd ook een belangrijke overtuiging van de Kerk geweest. De mens heeft een lichaam gekregen, en dat lichaam is een gave van God. Daar moet je zuinig op zijn. Dat wil zeggen dat je je lichaam naar waarde schat.

Ik moet eerlijk zeggen: als we in de spiegel zouden kijken zonder ons lichaam te hebben, zouden we onszelf niet herkennen. Als je naar jezelf in de spiegel kijkt, dan zeg je: dat ben ik, of dat bent u, of dat ben jij. Voor de Kerk, het geloof en onze geloofsovertuiging horen persoon en lichaam bij elkaar. Ziel, geest en lichaam vormen een eenheid.

Dat betekent ook dat we een lichaam niet zomaar beschouwen als een omhulsel dat je eenvoudig kunt weggooien. Dat besef verdwijnt soms wanneer je in oorlogsgebieden bent en grote massagraven ziet, waar mensen worden opgestapeld of in een kuil worden gegooid. Dan proef je niets meer van de eerbied voor het lichaam van de overledene.

Het is een goede christelijke traditie om die eerbied voor het lichaam daadwerkelijk tot uiting te brengen en het niet te beschouwen als een wegwerpartikel. Daarom begraven we zorgvuldig. En als u kiest voor crematie, dan doet u dat eveneens met zorg en eerbied.

Er is een bijzonder document dat ik graag onder uw aandacht wil brengen. U krijgt het straks ook mee naar huis. Het is een document uit 2016 van het Dicasterie (toen nog: congregatie) voor de Geloofsleer, een instructie met instemming van paus Franciscus (Nederlandse vertaling, zie: NRL, Liturgische Documentatie nr. 14, blz. 127-134), die heel duidelijk aangeeft dat voor een katholiek het begraven van de doden nooit losstaat van het geloof in de verrijzenis. Het staat nooit los van een daad van liefde voor de overledene en het is altijd verbonden met eerbied voor het lichaam dat iemand heeft gehad.

Dit document heet "Ad resurgendum cum Christo", "Om met Christus te verrijzen". Daarmee wordt meteen aangegeven hoe belangrijk het is dat wij als katholieken, en ook als beheerders van begraafplaatsen, dat paasgeloof vasthouden en centraal stellen.

Een kruis dat je in de kerk vindt, of een kruis dat hier op de begraafplaats wordt opgericht, gaat nooit alleen over Jezus' kruisdood en graflegging. Het gaat altijd ook over zijn verrijzenis op de derde dag. Daarom is het van belang dat wij deze paasgedachte, dit paasgeloof, meenemen wanneer we spreken over de identiteit van onze begraafplaats.

Het document begint met een belangrijk citaat van de apostel Paulus. Paulus brengt in zijn brieven twee zeer belangrijke thema's naar voren. Hij was geen apostel van het eerste uur. Zoals u weet, was Paulus aanvankelijk iemand die de christenen vervolgde en zelfs aanwezig was bij de steniging van Stefanus.

Maar vervolgens wordt hij door de Heer zelf aangesproken. Zonder de Heer te zien, hoort Paulus de stem van de verrezen Heer, de levende Heer, die hem vraagt: "Waarom vervolg je Mij?" Je zou kunnen zeggen: een verrezen Heer kun je toch niet vervolgen? Iemand die uit de dood is opgestaan, kun je toch geen kwaad meer doen? Maar de Heer is zo nauw met zijn Kerk verbonden, dat wanneer je zijn leerlingen vervolgt, wanneer je zijn Kerk treft, Hij dat zelf voelt en op zich neemt. Daarom zegt Hij: "Waarom vervolg je Mij?"

Paulus heeft dan niet veel meer te zeggen. Hij schaamt zich. Hij voelt zich schuldig. Maar de Heer wijst hem niet af. Hij geeft hem de gelegenheid om leerling te worden en opnieuw te beginnen door het doopsel, waarin wij de kiem van het eeuwig leven ontvangen.

Zo krijgt Paulus een nieuwe geboorte, een nieuwe kans. Maar Paulus moet wel leren wat de Heer als belangrijke onderwerpen in de verkondiging van het evangelie naar voren wil brengen. Hij heeft immers niet drie jaar met Jezus meegetrokken zoals de andere leerlingen.

En dan komt hij uit bij twee heel belangrijke punten. Op de eerste plaats is dat het geloof in de eucharistie. Want hij heeft van de Heer zelf de overlevering ontvangen dat Hij brood nam en wijn nam en zei: "Dit is mijn lichaam, dit is mijn bloed. Doet dit tot mijn gedachtenis" (1 Korintiërs 11, 23-26). De eucharistie is het bijzondere sacrament waarin de levende Heer bij ons komt wanneer wij zijn kruisdood en verrijzenis gedenken. "Dit is mijn lichaam, dit is mijn bloed." Brood en wijn worden het lichaam en bloed van de Heer.

Als katholieken hebben wij misschien wel een hooggestemd geloof. We zijn bedoeld voor het eeuwig leven, maar we nemen ook ons materiële leven, ons leven op aarde, heel serieus. De Heer voelt zich niet te groot om brood en wijn te gebruiken om bij ons aanwezig te zijn, wanneer brood en wijn veranderen in zijn lichaam en bloed.

Dat is het eerste wat Paulus zegt.

Het tweede is dat Paulus ook over de verrijzenis spreekt. Hij zegt: "Ik heb van de Heer zelf ontvangen dat Hij is opgestaan uit de dood" (1 Korintiërs 15, 3-8). Hij zegt: als de Heer niet verrezen was, dan zou mijn verkondiging zonder zin zijn. Want als je verkondigt zonder te geloven in het eeuwig leven, dan valt ook de bodem weg onder de hoop die wij ontvangen hebben.

Wij vieren de eucharistie, de kruisdood en verrijzenis van Christus, om het paasfeest te vieren en te gedenken dat Jezus verrezen is. Zijn verrijzenis is het fundament van ons geloof in het eeuwig leven.

Paulus, met die twee belangrijke elementen van zijn prediking, wordt ook aangehaald in de genoemde instructie die destijds uit Rome is gekomen. Om met Christus te verrijzen, moeten we met Christus sterven. Paulus zegt dat hij liever nu al zijn intrek zou nemen bij de Heer en zou verhuizen uit dit lichaam (2 Korintiërs 5, 1.6-10). Hij was zo verrukt van het

paasgeloof dat hij eigenlijk meteen wilde beginnen aan het eeuwig leven. Maar tegelijk neemt hij het aardse leven serieus. Daarom wordt Paulus gevraagd zijn verkondiging voort te zetten. En hij zegt dat hij, omwille van ons, in dienst van de Heer blijft, al voelt hij zichzelf de kleinste en de minste van de apostelen. Hij noemt zichzelf zelfs een misgeboorte (1 Korintiërs 15, 8).

De Romeinse instructie “Ad resurgendum cum Christo” maakt duidelijk wat het betekent om in het licht van ons paasgeloof te spreken over een uitvaart, over het begraven of cremeren van de doden. Het begint allereerst bij onze hoop op het eeuwig leven.

Wij zitten hier niet bij elkaar op een begraafplaats om als het ware een doodlopende weg te markeren. Natuurlijk zeggen mensen tegen mij weleens, wanneer zij somber zijn of onder verdriet gebukt gaan: “Er is nog nooit iemand teruggekomen, bisschop. Waar hebt u het over?” Maar er is Eén teruggekomen. Dat is Jezus zelf, opgestaan uit de dood. Als Hij bij zijn leerlingen komt, draagt Hij nog de tekenen van de spijkers in zijn handen en voeten, en zegt Hij: “Vrede zij met u” (Johannes 20). Dus er is wel degelijk iemand teruggekomen: de verrezen Heer.

Geloof is een werkelijk geschenk. Maar je moet er soms ook in groeien. En je geloof kan ook een deuk oplopen wanneer je mensen moet missen die je zo graag bij je had gehouden. Ook wanneer je niet op alle vragen van het leven een antwoord hebt, door ziekte, door lijden of door ongelukken, kan je geloof worden aangevochten.

Paulus zegt dan: ik blijf geloven in de verrijzenis van Jezus, de Gekruisigde en Verrezene. Hij is ons voorgegaan. Hij is teruggekomen om zijn vrede te schenken. Hij heeft mij geroepen. Blijf daarom vasthouden aan die belangrijke belijdenis: Hij is verrezen.

De tekst “Ad resurgendum cum Christo” begint daar dus mee. Wanneer mensen niet meer geloven in de verrijzenis, wanneer zij dat misschien achter zich hebben gelaten of het slechts als een fabeltje beschouwen, wordt soms gezegd: “Je bent gewoon bang om dood te gaan en daarom houd je er nog een mooie gedachte op na om het minder pijnlijk te maken.”

Nee. Ik geloof dat het geloof in de verrijzenis geen geestelijke gymnastiek is om je somberheid te overwinnen. Het is het fundament van ons geloof. De Heer laat niet varen het werk van zijn handen (Psalm 138, 8). De Heer laat niet los wat Hij met ons begonnen is. Anders had Hij op het kruis kunnen zeggen: “Ik heb alle liefde gegeven en jullie hebben Mij gekruisigd. Ik trek de stekker eruit, ik keer de wereld de rug toe en ik ben weg.” Maar dat doet de Heer niet. Hij blijft staan voor zijn liefde. En daarom hoort de verrijzenis bij de opstanding uit de dood.

Het is duidelijk dat die verrijzenis ook op de begraafplaats zichtbaar is: in het kruis dat er staat en in de graven die er zijn. Die zijn een teken van de persoon die overleden is, maar ook een teken van de hoop op de verrijzenis. Daarom zegenen we een graf en daarom vertrouwen wij mensen toe aan de levende Heer.

De eerbied voor het lichaam heb ik al genoemd. Die is van groot belang. Dat betekent ook dat een begrafenis niet een haastklus van vijf minuten is, maar dat je de tijd neemt om iemand werkelijk ten grave te dragen.

Het geloof in de verrijzenis en de eerbied voor het lichaam en de persoon die daarin geleefd heeft, zijn twee fundamentele aspecten van onze kijk op de begrafenis. Je ruimt iemand niet uit de weg en je zorgt er niet voor dat iemand verdwijnt of vergeten wordt.

Dat zegt ook iets over onze uitvaartliturgie. Tegenwoordig zie je vaak aankondigingen met teksten als: “Wij nemen afscheid van…” of “Viering ten afscheid van…” Zeker wanneer het geen kerkelijke uitvaart betreft, word je soms getrakteerd op eindeloze reeksen dia’s en foto’s van dierbaren die op vakantie een glas witte wijn drinken, of die tijdens een jubileum met familie bijeen zijn. Dan wordt er teruggekeken en teruggekeken.

Dat zijn vaak dankbare herinneringen en kostbare momenten die door foto's mooi in beeld worden gebracht. Maar bij een christelijke uitvaart kijken we niet alleen terug naar wie iemand was en hoe zijn of haar leven verlopen is. We kijken ook vooruit. Heer, mogen wij deze persoon, die gedoopt is en door U bemind wordt, aan U toevertrouwen?

Bij een uitvaart kijken we dus niet alleen terug en zeggen we niet alleen: het was mooi, het is goed geweest. Wij vertrouwen iemand ook toe aan Gods barmhartigheid.

Dat is het derde punt: geloof in de verrijzenis, eerbied voor het lichaam en vertrouwen op Gods barmhartigheid.

Veel in-memoriamteksten lijken tegenwoordig bijna heiligverklaringen. Mensen worden voorgesteld als buitengewoon goed, bijzonder en liefdevol. Natuurlijk is daar veel van waar. Maar er zijn vaak ook kanten die schuren, vragen die open zijn gebleven en zaken die niet zijn opgelost. Soms zitten familieleden bij elkaar en denk je: als blikken konden doden, dan hadden we volgende week alweer een begrafenis gehad.

Dat betekent dat we ook nuchter naar onszelf moeten kijken en nuchter naar elkaar. Zeker wanneer je iemand moet loslaten, is het goed om te beseffen dat men wel zegt: over de doden niets dan goeds. Maar we weten ook dat de meeste mensen nog niet rijp zijn om heilig verklaard te worden.

We geloven in de verrijzenis. We hebben eerbied voor het lichaam dat we van God gekregen hebben. En we zijn overtuigd van Gods barmhartigheid. Daarom vragen wij aan de Heer, in het vertrouwen dat Hij ons hoort: wij vertrouwen iemand aan U toe.

Voor veel mensen is het een troostrijke tekst wanneer zij aan het einde van een uitvaart het In Paradisum horen zingen: “Mogen de engelen u naar het paradijs geleiden. Mogen de martelaren u ontvangen en u binnenleiden in de heilige stad Jeruzalem. Mogen de engelenkoren u ontvangen en moge u met Lazarus, die eens arm was, eeuwige rust vinden.”

Het feit is dat wij elkaar hier op aarde vasthouden, maar dat wij elkaar hierna mogen toevertrouwen aan de handen van God, van de heiligen en van de engelen. Dat betekent dat wij niet aan ons lot worden overgelaten zodra wij hier op aarde niets meer voor iemand kunnen doen, behalve voor hem of haar bidden.

Ik denk dat dit ook een belangrijk punt is om te noemen. Aan de ene kant is er de verrijzenis en het eeuwig leven, de barmhartigheid van God, de eerbied voor het lichaam en het geloof dat iemand thuis mag komen bij de Heer die hem of haar geschapen heeft. Aan de andere kant is er het besef dat wij iemand nooit aan zijn of haar lot overlaten wanneer een mens hier in de aarde wordt begraven.

Je hebt weleens de gedachte, wanneer je bijvoorbeeld je moeder laat begraven en zij in hetzelfde graf komt als je vader: daar liggen ze dan, dicht bij elkaar. En onwillekeurig denk je misschien: kon ik haar maar meenemen, nog wat warmte geven, nog eens voor haar zorgen. Dat zijn gedachten die allemaal door je hoofd kunnen gaan bij een afscheid.

Dan is het goed om te weten dat wij geloven in het eeuwig leven, in de barmhartigheid van God, en dat wij met eerbied het lichaam achterlaten in de overtuiging dat God en zijn heiligen onze dierbare overledenen zullen vasthouden waar wij dat niet meer kunnen.

Dat is ook een grote troost wanneer iemand zonder familie wordt begraven. Ook dat gebeurt regelmatig. Iemand overlijdt en men heeft geen idee of er nog familie is. Geen idee met wie iemand gedurende zijn leven verbonden was. Dan moet er soms vanuit de gemeente een begrafenis worden georganiseerd. Dan zie je een kist die wordt gedragen zonder dat er iemand achterloopt, behalve misschien de priester en de beheerder van de begraafplaats.

Maar ook dan mogen wij zeggen: iemand is een mens met een naam en een gezicht. Misschien had diegene op aarde geen directe relaties meer die wij kunnen achterhalen. Misschien heeft hij of zij lange tijd weinig gemeenschap met andere mensen ervaren. Maar bij de Heer staat niemand alleen.

Ik heb het over begraven gehad. Begraven is de klassieke manier om iemand werkelijk een plaats te geven die recht doet aan de eerbied voor het lichaam, recht doet aan ons geloof in de verrijzenis en bovendien uitdrukking geeft aan het feit dat wij als gelovige gemeenschap samen leven in de verwachting van de opstanding.

Bij cremeren is het iets minder duidelijk. Onze Kerk heeft crematie ook heel lang niet goedgekeurd. Pas in de jaren zestig is daarin verandering gekomen en is het aantal crematies sterk toegenomen.

Er is echter altijd gezegd dat een crematie niet betekent dat je geen eerbied meer hoeft te hebben voor het lichaam. Ook dan mag je blijven staan in de gelovige verwachting van de opstanding. Want zoals de Heer iemand met een gestorven lichaam met een nieuw en onsterfelijk lichaam kan doen verrijzen, zo kan Hij ons eveneens uit stof opnieuw doen verrijzen.

Wat wel belangrijk is in dit document, en dat kan misschien een beetje confronterend overkomen, is dat de eerbied voor het lichaam ook vraagt dat we na een crematie zorgvuldig omgaan met de as.

Bij crematie noemt het document een aantal aandachtspunten die eigenlijk uitgangspunten zijn. Op begraafplaatsen krijg je steeds meer te maken met allerlei wensen en verwachtingen. Vroeger was het vrij eenvoudig: iemand werd gecremeerd, de as ging in een urn en die kreeg een plaats. Daarmee was de zaak meestal geregeld.

Wanneer iemand wordt gecremeerd dan wordt pas enige tijd later de urn ter beschikking gesteld. Ik vind die periode van wachten soms pijnlijk en rauw. Maar tegelijkertijd maakt zij ook iets duidelijk: iemand is niet zomaar weg. Hij wordt niet achteloos afgedaan. Het gaat om een mens met een naam en een gezicht. Daarom blijft het belangrijk om ook na een crematie eerbiedig om te gaan met de stoffelijke resten.

De Kerk zegt: als het lichaam zoveel eerbied verdient omdat het een gave van God is, hoe brengen we die eerbied dan het best tot uitdrukking? Of iemand nu wordt begraven of gecremeerd, die eerbied blijft dezelfde.

Daarom zegt het document dat zoals het lichaam dat wordt begraven in een graf wordt gelegd, het ook bij crematie de bedoeling is dat de overblijfselen na de crematie bijeen blijven. Dat wil zeggen dat de as na de crematie niet verdeeld wordt onder familieleden, maar aan de nabestaanden wordt overgedragen, en als één geheel wordt bewaard.

Vanuit die overtuiging van eerbied voor het lichaam en eerbied voor de persoon is het niet de bedoeling om de as uit te strooien over de golven van de zee of in de wind van een natuurgebied. De bedoeling is dat de as ofwel bijeen blijft in een urn op een gewijde plaats ofwel wordt neergelegd op een plaats die daarvoor bestemd en gewijd is.

Ik weet dat er inmiddels heel veel gebruiken zijn met een grote verscheidenheid aan mogelijkheden. Soms spelen daarbij emoties een grote rol. Je hoort regelmatig mensen met tranen in de ogen vertellen dat oma nu in een armband zit, althans een klein deel van haar as, of verwerkt is in een hanger aan een halsketting.

Het is altijd goed om daar met respect naar te luisteren. In mijn hart denk ik dan wel: het zou beter zijn als de overblijfselen van iemand met eerbied en respect als geheel bijeen worden gehouden. En precies daarvoor houdt dit document in het licht van ons geloof een pleidooi (“Ad resurgendum cum Christo” art. 5-6).

Het is duidelijk dat een katholieke begraafplaats een bepaalde cultuur van geloof kan uitdragen. Een katholieke cultuur waarin, naast het geloof in de verrijzenis, naast de kracht van het gebed, naast de barmhartigheid van God en de eerbied voor het lichaam, ook de gebruiken die daarbij horen een plaats krijgen. Door duidelijk aan te geven dat er hier een plek is waar een urn een waardige plaats kan krijgen, wordt die cultuur zichtbaar. Een plek waar de urn met dezelfde eerbied wordt omgeven als een graf verderop op de begraafplaats.

Het blijft belangrijk dat je als beheerders van een katholieke begraafplaats kunt zeggen: wij zijn hier met eerbied bezig, in de verwachting van de verrijzenis. Onze overledenen worden zorgvuldig begraven, met gebed, met een liturgisch vieren, met werkelijke naastenliefde en met het getuigenis dat de dood niet het einde is. Ook wanneer het om crematie gaat, kunnen wij een cultuur van zorgvuldigheid ten opzichte van het lichaam bevorderen. Zoals ik al zei: door een plaats aan te wijzen waar een urn kan worden bijgezet, of een gewijde plek waar as kan worden neergelegd. Een stukje grond op de begraafplaats dat daarvoor bestemd en gezegend is, uit eerbied voor de integrale waarde van het menselijk lichaam als geheel.

Ik denk dat het goed is dat wij als gelovigen en als betrokkenen bij rooms-katholieke begraafplaatsen in ieder geval kennis hebben van deze uitgangspunten. Een visie die, nogmaals, gaat over de verrijzenis, de barmhartigheid van God, de kracht van het gebed, en over de eerbied voor het lichaam van een mens, óók na de dood, wanneer het een crematie betreft.

Ik kom ten slotte terug bij de heilige diaken Laurentius. Laurentius, patroon van onze begraafplaats, maar ook van onze stad en ons bisdom, die heeft geleefd vanuit het geloof dat wat je op aarde doet werkelijk van betekenis is. Het aardse leven is er niet om zo snel mogelijk achter je te laten en naar de hemel te stormen. Het aardse leven is er ook om te groeien in heiligheid, om te groeien in de navolging van Christus en in de liefde voor de naaste. En wanneer het dan eenmaal zover komt, mag je vertrouwen hebben tot in het leven hierna.

Men mocht in de tijd van Laurentius (derde eeuw) nog geen kerken bouwen en er was al helemaal geen vrijheid van godsdienst. Alles gebeurde dus in het geheim, vaak bij mensen thuis. En het kon voorkomen dat, nadat je samen de eucharistie had gevierd als hoogtepunt van het kerkelijk leven, je een aantal medegelovigen nooit meer terugzag omdat zij werden gearresteerd of vermoord omwille van hun geloof.

Laurentius was als diaken actief in de stad Rome. Hij was een van de zeven diakens die samenwerkten met de paus, de bisschop van Rome. Hij ging naar de armen toe, bezocht

zieken, assisteerde bij de liturgie en hield zich ook bezig met het beheer van de bezittingen van de Kerk.

Toen paus Sixtus werd gearresteerd door de keizer en ook de andere diakens werden gevangen genomen, kreeg Laurentius nog drie dagen uitstel. Men dacht namelijk: hij beheert het geld van de Kerk, dus hem hebben we nog nodig. De keizer eiste van hem: “Breng mij alle bezittingen van de Kerk, alle rijkdommen van de Kerk.” Laurentius ging daar gedurende drie dagen mee aan de slag. U begrijpt al dat die drie dagen niet toevallig zijn. Ze herinneren aan de drie dagen van de Heer, aan de verrijzenis en het paasgeloof.

Na drie dagen kwam Laurentius terug. Het geld dat hij had beheerd, had hij aan de armen gegeven. Wat verkocht kon worden, had hij gebruikt ten behoeve van mensen die in nood verkeerden. Tegen die armen had hij gezegd: “Ga mee en kom met mij naar de keizer.”

Toen de keizer Laurentius na drie dagen zag aankomen, dacht hij waarschijnlijk: nu krijg ik het geld en de rijkdommen zoals gevraagd. Maar Laurentius stond met lege handen voor hem. Vervolgens wees hij naar de armen en zei: “Ziehier de rijkdom van de Kerk.” Dat waren de kwetsbaren, de kleinen en de armen.

Laurentius kon dat alleen maar doen omdat hij geloofde in de liefde van Christus. Hij kon dat alleen maar doen omdat hij geloofde dat ons leven hier op aarde verbonden is met God. En hij durfde zelf de marteldood tegemoet te gaan in het geloof dat hem het eeuwig leven was beloofd, voor hem open zou gaan.

Zo kunnen we ook in ons eigen leven zien dat samen bidden, getuigen van het geloof en werken van barmhartigheid verrichten de beste voorbereiding zijn op de ontmoeting met God. Die ontmoeting met God vindt uiteindelijk plaats in het laatste oordeel. En dat is misschien wel het mooiste moment van je leven.

Paus Benedictus XVI zegt in zijn encycliek “Spe salvi” (2007) dat de hoop op het eeuwig leven soms wordt overschaduwd door de gedachte aan het oordeel. We denken dan: wat zullen we allemaal te horen krijgen? Wat zal er allemaal over mij gezegd worden?

Maar paus Benedictus XVI zegt: als er iemand is die ons hart werkelijk kent, als er iemand is die al ons wikken en wegen kent, ons vallen en opstaan, ons leven én ons sterven, dan is het God zelf. En dan zijn wij in de beste handen die wij ons kunnen wensen.

Ik sluit af met te zeggen dat ik heel blij ben met deze ontmoeting op deze begraafplaats, in het kader van de maand november en van ons bisdomjubileum, met een beeltenis van de heilige Laurentius in ons midden. Deze plaats van begraven en cremeren is een plaats van geloof, waar de verrijzenis en de barmhartigheid centraal staan, waar naastenliefde wordt beoefend en waar eerbied bestaat voor ieder mens, in het bijzonder ook voor het gestorven lichaam, alles in het licht van Christus, die voor ons gestorven en verrezen is.

Ik wens u veel inspiratie toe om de boodschap van Pasen, het geloof in de verrijzenis en het eeuwig leven, levend te houden in uw betrokkenheid bij uitvaarten en begraafplaatsen. Allereerst voor uzelf, maar misschien ook ten aanzien van en voor anderen, door de liefde en het geduld die u betracht, en door een cultuur te bevorderen waarin wordt nagedacht over de betekenis van begraven en cremeren in het licht van Pasen.

Door daarover in gesprek te gaan, kunt u ook anderen helpen om te vertrouwen op de Heer en te beseffen dat het leven van iedere mens een gave van God is. Ik dank u wel.